

PŘÍRODNÍ PODMÍNKY ASIE

Ondřej Morcinek
2024

Obsah

Geologie.....	2
Litosférické desky.....	2
Tři velké štíty.....	2
Ring Of Fire.....	2
Povrch.....	2
Podnebí.....	2
Monzuny.....	3
Extrémy.....	3
Tajfuny.....	3
Vodstvo.....	3
Řeky.....	3
Jezera.....	4

Geologie

Litosférické desky

- Asie leží na Euroasijské litosférické desce (společně s Evropou).
- Pohyby litosférických desek:
 - Indická lit. deska naráží na euroasijskou → horotvorná činnost (vznik Himalájí).
 - Pacifická lit. deska se podsouvá pod euroasijskou → konvergentní rozhraní
 - Zemětřesení – Japonsko (téměř každý den).
 - Vulkanická činnost.
- Asie má členité pobřeží (mnoho poloostrovů a zálivů).
- Největší poloostrov na světě: Arabský poloostrov.

Tři velké štíty

- Sibiřský štít.
- Čínsko-korejský štít.
- Indický štít.

Ring Of Fire

- Hranice pacifické (tichomořské) litosférické desky je lemována velmi aktivní sopečnou činností. S tou jsou spjaty související jevy (kde se vyskytuje jeden, jsou velmi pravděpodobné i ostatní):
 - Sopky – Fudži (Japonsko), Ključevskaja (Rusko).
 - Zemětřesení.
 - Tsunami.
 - Hlubokomořské příkopy.

Povrch

- Himálaj (हिमालय)
 - Nejvyšší pohoří světa.
 - Prameniště řek Indus a Ganga.
 - Mt. Everest – tři hřbety (trojboký jehlan).
- 2. nejvyšší pohoří: Karákoram (K2)
- 3. nejvyšší pohoří: Pamír
- 4. nejvyšší pohoří: Hindúkuš

Podnebí

- Vysoká pohoří – klimatické předěly (na jedné straně pohoří jiné klima než na straně druhé).
- Do Asie zasahují všechna podnebná pásma:
 - Rovníkové a subtropické klima:
 - Rovníkové (TDL) – celoročně vyrovnané teploty a srážky (Velké a Malé Sundy).

- Monzunové (střídavě vlhké TDL, savany) – střídání letního a zimního monzunu (pol. přední a zadní Indie).
- Suché tropy a subtropy (pouště a subtropická vegetace) – JZ Asie, Pákistán.
- Mírné klima:
 - Oceánské klima (lesy mírného pásu) – malé teplotní rozdíly mezi létem a zimou, dostatek vlhkosti.
 - Kontinentální klima (stepi a pouště) – v centrální části kontinentu – velké teplotní rozdíly mezi létem a zimou, nedostatek vlhkosti (navíc srážkový stín Himalájí → vznik pouští).
- Subpolární a polární klima (tajga, tundra):
 - Teploty výrazně pod bodem mrazu ($-67,8\text{ }^{\circ}\text{C}$ – Ojmjakon na Sibiři, ale pozor, v létě $+32,6\text{ }^{\circ}\text{C}$ – za to může právě kontinentalita této oblasti).
 - Vytváří se tam permafrost (trvale zmrzlá půda).

Monzuny

- Pevné látky (*jejich částice jsou blízko u sebe*) mají obecně vyšší tepelnou vodivost než látky kapalně (*jejich částice jsou daleko od sebe*). V létě se tedy pevnina ohřívá rychleji než oceán, a je tedy teplejší. Od ní se zahřívá vzduch, který stoupá vzhůru. Z oceánu je tak nad pevninu nasáván vlhký vzduch z oceánu – proto jsou srážkové úhrny v Indii v létě vysoké, což je výhodné pro zemědělství!
- V zimě je teplejší oceán, protože ztrácí teplo pomaleji než pevnina. Vzduch nad ním je tedy teplejší než ten nad pevninou, stoupá, a pod něj se podsouvá suchý vzduch z pevniny.

Extrémy

- Pro lepší představu následujících hodnot: V Česku naprší za rok asi 700 mm srážek.
- Nejdeštivější místo: Indie (9 300 mm/rok).
- Nejsušší místo: Omán (15 mm/rok).

Tajfuny

- Asijská obdoba amerických hurikánů (v principu je to úplně to samé, ale v Asii se jim zkrátka říká tajfuny).
- Velmi ničivé: silný vítr, déšť, povodně, vysoký příliv a vlny, ...
- Ve Východní Asii jsou velmi časté (je jich výrazně více a jsou větší než hurikány v Americe, protože asijské tajfuny vznikají nad rozlehlým Tichým oceánem, kdežto hurikány vznikají nad relativně malým Atlantským oceánem).

Vodstvo

- Více než 40% povrchu tvoří bezodtoké oblasti.

Řeky

- Sibiřské toky: Lena, Jenisej, Ob.

- Monzunové řeky: Ganga, Brahmaputra, Mekong.
- Dlouhé čínské řeky: Jang-c'-t'iang, Huang He.
- Největší hydroelektrárna: Tři soutěsky na řece Jang-c'-t'iang.

Jezera

- Největší: Kaspické moře (slané).
- Nejhlubší: Bajkal (tektonický původ – 1,6 km hluboká proláklina podlouhlého tvaru).
- Nejslanější: Mrtvé moře (nejníže položené suchozemské místo na světě, salinita až 10× vyšší než ve světovém oceánu).
- Aralské jezero (oba přítoky – Syrdarja, Amudarja – využity pro zavlažování, proto dochází k vysychání → zvýšení salinity vedlo k zániku života).
- Balchaš (půlka sladká, půlka slaná).